

IMPACT

Buletin dedicat protecției în sistemul de justiție a copilului victimă/martor a violenței

Buletinul CNPAC Nr. 1

2011

În mine totul spune „S-a terminat!” Nu va mai trebui să vorbesc despre asta.

(mărturia unei fete de 13 ani, la o oră de la audiere într-o ședință de judecată, Chișinău, noiembrie 2010)

„Venind la judecată, eu mă simt ca un copil care așteaptă ca să se facă dreptate. Să fiu sinceră, prima dată când trebuia să merg la judecătoria, am avut puțin emoții.

În timp ce mă aflu în judecătoria, aștept cu nerăbdare să văd ce noutăți mai pot afla. În cazul meu, eu am dorit să vină cât mai repede momentul când voi vorbi eu. Momentul când vor vorbi toți martorii. (comentariu psihologului de sprijin: procesul continuă de foarte mult timp, deseori ședințele de judecată sunt amânate, iar copilul, de fiecare dată, a venit la judecătoria și a plecat dezamăgit).

Da, cu adevărat nu mi-a plăcut că n-au spus adevărul, dar, din păcate, n-am ce le face. Pentru mine, judecătoria este loc unde se face dreptate.

Cu o zi sau mai multe zile înainte de ședințele de judecată, îmi era frică, dar cu timpul m-am acomodat. Însă în ziua în care trebuie să fie o ședință de judecată, mă gândesc la aceasta, mă cam întristez, dar trebuie să mergem înainte.

Înainte de ședința de azi, m-am gândit foarte mult la această ședință... (comentariul psihologului de sprijin: în această ședință copilul urma să depună mărturie)... Iar după ce s-a terminat, în mine totul spune „S-a terminat!”, având în vedere că eu am spus. Și atât. Nu va mai trebui să mai vorbesc despre asta... tot, amănunțit...

Acest buletin este dedicat tuturor copiilor-victime ale abuzului fizic, sexual și a neglijenței care trăiesc experiența martorului în instanța de judecată.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Acest buletin a fost editat în cadrul proiectelor „Copilărie fără violență – spre un sistem mai bun de protecție a copilului în Europa Centrală și de Est”, cu suportul Nobody Children Foundation și OAK Foundation și „Copilul victimă/martor al violenței în sistemul de justiție penală”, implementat grație ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID), în cadrul Programului AED „Consolidarea Societății Civile în Moldova” (MCSSP). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID, Guvernului SUA sau AED.

Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii

IMPACT - Nr. 1 /2011

Publicație a Centrului Național de
Prevenire a Abuzului față de Copii

Tel: 75- 88 -06

Adresa: str. Calea Leșilor, 61-2
MD 2069, Chișinău

Coordonator:

Daniela Sîmboteanu

Concept, elaborare conținut:

Natalia Dinu
Natalia Porubin

Design, tipar:

„Realitatea Media”

Copilul martor-victimă, un altfel de Sisif

Oare „s-a terminat”? Oare copilul a cărui mărturisire a deschis acest buletin nu va mai trebui „să vorbească despre asta” în instanță?

Pun la mare îndoială acest lucru. Sentința nu a fost încă anunțată, ședințe de judecată vor mai fi, dar și când va răsună, în sfârșit, mult așteptata sentință, aceasta nu va fi definitivă și va putea fi atacată în instanța superioară. Ținând cont de realitățile sistemului nostru de justiție, putem afirma cu siguranță că acest copil va mai trebui să-și amintească – „de câte ori va fi nevoie” - de tot calvarul prin care a trecut fiind abuzată sexual de chiar tatăl ei.

Până la această audiere, copilul a fost nevoită să povestească ce i s-a întâmplat mai multor specialiști, din diferite sisteme/instituții - asistentului social și psihologului de la Centrul „Amicul” (unde a fost raportat inițial acest caz), ofițerului de urmărire penală, procurorului, judecătorului... Astfel, acest copil-victimă a abuzului a fost obligat de proceduri să relateze cu lux de amănunte, la o mulțime de necunoscuți în uniforme, mantii, etc. modul în care a fost abuzat, dând detalii intime, povestind lucruri pe care le-a ținut în taină luni și chiar ani de zile.

În propria scrisoare, fetița a mărturisit că ceea ce-și dorește din tot sufletul e să nu mai trebuiască să-și amintească, „de câte ori va fi nevoie, „tot, amănunțit”... Și psihologul copilului își dorește același lucru, văzând ravagiul pe care îl produce în inima acestui copil amintirile chinuitoare, umilitoare, dureroase, rușinoase și-ar dori ca nici un sistem, nici măcar cel de justiție, să nu trebuiască să oblige un copil să devină Sisif, eroul legendar care a fost condamnat să ridice, iar și iar, o piatră în vârful unui munte și care se rostogolea, de fiecare dată, înapoi, la baza acestuia. Înțelegând cum se răsfrânge numărul mare de audieri asupra unui copil, și mulți alți specialiști, inclusiv procurori și judecători, și-ar dori să țină cont de dorința copilului și să limiteze numărul audierilor. Abuzul trebuie să devină un trecut din momentul în care a fost făcută prima mărturisire.

Oare e posibil așa ceva? Da, e posibil. Europa, spre care privim cu toții, a pus interesele copilului în capul mesei și a lucrat la sistemul de urmărire penală și la cel de justiție pentru ca un copil martor/victimă să nu fie revictimizat pe durata procesului de urmărire penală și de judecată. Astăzi, recomandări care protejează copilul de revictimizare se conțin în multe documente internaționale, multe state occidentale au modificat sistemele de drept și de justiție pentru pornind de axioma **COPILUL ESTE VULNERABIL, el este un martor cu nevoi speciale!** Copilul nu poate fi adus în fața procurorului și judecătorului și audiat la fel ca un adult.

Aceleași recomandări și standarde în audierea copilului martor/victimă le putem dezvolta și aplica și în Republica Moldova. În realizarea acestui buletin, am discutat cu mulți specialiști și am constatat că toți – fără excepție – vor să contribuie la producerea schimbărilor în sistem, și anume la crearea condițiilor speciale de audiere a copilului martor/victimă. Acum, când există voință și competență, rămâne doar ca efortul în această direcție să ia amploare cât mai curând, în beneficiul copiilor care – inevitabil - vor ajunge în contact cu sistemul de justiție într-un viitor nu foarte îndepărtat.

Acest buletin tematic este editat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în cadrul Campaniei „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!”.

Natalia DINU

Lansarea Campaniei regionale de comunicare „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!”

În 19 Noiembrie 2010, când întregul mapamond a marca Ziua mondială de prevenire a abuzului asupra copiilor, Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) a lansat Campania Regională de Comunicare „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!”, realizată cu sprijinul partenerilor guvernamentali Ministerul Justiției și Procuratura Generală.

Campania „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!” este adresată ofițerilor de urmărire penală, procurorilor și judecătorilor, având scopul de a îmbunătăți atitudinile și practicile profesioniștilor privind nevoile speciale ale copiilor care participă la proceduri legale în calitate de martori sau victime ale abuzului și violenței.

Potrivit specialiștilor în domeniul protecției copilului, **practicile legale cu participarea copiilor aplicate actualmente în Republica Moldova sunt învechite și conduc la revictimizarea copilului.** Protecția copilului martor poate fi asigurată prin schimbarea procedurilor legale cu participarea copiilor din perspectiva **UN COPIL ESTE UN MARTOR CU NEVOI SPECIALE.**

În cadrul Campaniei, CNPAC își propune să efectueze o analiză a legislației naționale privind participarea copilului în proceduri legale și va veni cu recomandări de îmbunătățire a legislației în corespundere cu prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și a altor documente internaționale. De asemenea, au fost elaborate materiale informative pentru specialiști (postere, ghidul „Audierea legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării”) și materiale care vor fi utilizate la pregătirea copilului-martor și familiei acestuia pentru depunerea mărturiilor în instanța de judecată (broșurile „Sunt martor la judecată” și „Copilul meu va depune mărturie în judecată”). Broșurile sunt distribuite copiilor și familiilor prin intermediul ofițerilor de urmărire penală, procurorilor, psihologilor și asistenților sociali implicați în intervenții pe respectivele dosare.

Campania „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!” este continuarea Campaniei „Copilul-martor cu nevoi speciale”, desfășurată de CNPAC în 2007, cu suportul oferit de Fundația Nobody Children, Fundația OAK și se desfășoară concomitent în Ucraina, Bulgaria, Letonia, Lituania și Polonia.

DANIELA SÂMBOTEANU,
președinte CNPAC:

**Copilul trăiește emoții negative
într-un sistem care ar trebui să-l protejeze**

„Un copil, victima unui abuz sau a neglijării, atunci când este antrenat în proceduri legale în calitate de martor, trăiește de foarte multe ori emoții negative într-un sistem care, de fapt, ar trebui să-l protejeze. Pe parcursul examinării unui caz de abuz, victima minoră este interviuată sau audiată de cel puțin opt ori. Aceasta presupune povestirea în detaliu a evenimentelor traumatizante prin care a trecut. Trăirea repetată a emoțiilor negative, dar și frica de reprezentanții instituțiilor de drept – ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul, - precum și aflarea sa în prezența abuzatorului în sala de judecată, duce la revictimizarea copilului. Până nu demult, această realitate a fost negată. Nu întâmplător imaginea acestei Campanii este o mantie de judecător, pusă pe un umeras: crearea condițiilor prietenoase pentru audierea unui copil-martor presupune și renunțarea judecătorilor la mantie atunci când audiază un copil, în favoarea hainelor civile. Dar sunt și alte proceduri legale care trebuie revăzute, deoarece, mai mult decât îmbrăcămintea, contează atitudinea specialiștilor cu care se întâlnește un copil în sistemul de drept, existența unor condiții prietenoase, proceduri care ar facilita o deschidere a copilului în fața instanței.

Nu este suficient să pledezi pentru schimbări în cadrul legislativ și normativ: se impune schimbarea atitudinilor profesioniștilor din sistemul de ordine publică și de drept, care vor fi responsabili de transpunerea în practică a prevederilor legislative. Ambele aspecte sunt complementare, de aceea le dezvoltăm în paralel!”

RODICA SECRIERU,
șefa cabinetului Ministrului de Justiție:
„Justiția pentru copii: garanții suplimentare pentru copiii martori și victime”

Pentru Ministerul Justiției, este o oportunitate de a pune în discuție procesul de schimbare în sistemul justiției pentru copii din țara noastră și de a clarifica garanțiile suplimentare ce urmează a fi instituite în acest domeniu.

Republica Moldova a devenit parte la Convenția ONU privind drepturile copilului în 1993. Din acel moment, țara noastră s-a implicat într-un efort consistent de asigurare a drepturilor copilului aflat în contact cu sistemul de justiție.

În acest context, însă, accentul a fost pus, în mare parte, pe copiii aflați în conflict cu legea, copii care au săvârșit acte cu caracter infracțional, și au fost, oarecum, lăsați în umbră copiii care sunt martori ai unor infracțiuni sau copii victime ale violenței.

În acest sens, Ministerul Justiției a stabilit un parteneriat cu CNPAC, cu care a semnat un acord de colaborare. Acordul prevede o abordare suplimentară privind copiii care sunt martori și victime ale infracțiunilor. În acest context, salutăm această inițiativă și cred că în domeniul justiției pentru copii niciodată nu se face prea mult, întotdeauna este loc de mai bine. De aceea, **schimbarea de la abordarea justiția juvenilă la justiția pentru copii, pentru a stabili garanții suplimentare pentru copiii martori și victime este merită să transpună în realitate inițiativa Ministerului Justiției de a asigura o justiție prietenoasă copiilor.**

MARIANA GORNEA,
șef-adjunct al Secției minori și drepturile omului de la Procuratura Generală:
Statul este obligat să asigure copilului o protecție juridică ținând cont de particularitățile de vârstă ale acestuia

Procuratura Generală susține efortul CNPAC în domeniul acordării unei protecții speciale copilului martor în cadrul unui proces penal. Și Constituția Republicii Moldova, și Convenția ONU privind Drepturile Copilului prevăd obligația statului de a asigura copilului o protecție specială, care s-ar concretiza, în cazul sistemului de justiție, prin acordarea unei protecții juridice potrivite particularităților de vârstă a copilului și nevoilor sale, reieșind din maturitatea sa fizică și intelectuală.

Luând în considerare poziția comunității internaționale care, din ce în ce mai mult, acordă importanță justiției pentru copii, legislația R. Moldova a prevăzut o reglementare specială pentru cazurile penale privind copiii care au comis delict. Astfel, urmărirea penală este exercitată în exclusivitate de către procurori specializați în protecția drepturilor copilului. În vederea asigurării unei protecții speciale și copilului care a fost abuzat, **Procuratura Generală este preocupată ca anume acești procurori să efectueze urmărirea penală în cazurile când copiii sunt victime ale unui abuz grav.** Este o necesitate de a asigura implementarea reformei justiției pentru copii și crearea spațiilor de audiere prietenoase copiilor. Ce înseamnă standarde internaționale în acest domeniu? Pentru a obține o audiere reușită a copilului este necesar ca acest copil să fie pregătit pentru audiere de către organul de urmărire penală sau de către procuror. Audierea copilului presupune ca să-l ajutăm să înțeleagă pentru ce este chemat în fața instanței de judecată, să facem ca acest copil să se simtă liniștit și să explice tot ce s-a întâmplat cu el într-o situație foarte traumatizantă pentru el.

Toate acestea se impun în scopul evitării multiplelor audieri și interviuri ale copilului în cadrul acțiunilor de procedură penală și, în consecință, pentru evitarea revictimizării copilului.

DINA ROTARCIUC,
 judecătoare, membru al Consiliului Superior al Magistraturii:
„Sunt de acord ca, la audierea unui martor copil, să renunț la mantie”

Denumirea Campaniei – „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!” reflectă, de fapt, o obligație pe care o au toți ofițerii de urmărire penală, procurorii și judecătorii - noi avem obligația să nu speriam nici martorul, nici victima, nici chiar inculpatul. În această ordine de idei, recunosc că aș vrea să ajung să mă bucur de faptul că, în țara noastră, audierea copilului are loc în săli speciale de audiere. Astăzi, un spațiu special amenajat pentru audierea copiilor există doar la Centrul „Amicul”. Am folosit această sală în cazul unei tentative de omor a unui copil. Victima, o fetiță de 6 ani, a fost aruncată de la etajul 5 de către tatăl său. În urma traumei fizice și a stresului, copilul nu putea să comunice cu ofițerul de urmărire penală, cu procurorul. Cu ajutorul unei astfel de camere, am reușit să obținem mărturia, fetița a și desenat ce s-a întâmplat. Dacă nu ar fi fost acea cameră, nu am fi avut proba relevantă.

Niște camere speciale pentru audierea copilului martor/victimă ar fi, cu bună seamă, o modalitate de a obține probe relevante de care este necesitate atât de mare la ancheta penală, cât și ancheta judiciară. De aceea, **eu susțin mesajul „Copilul este un martor cu nevoi speciale” și sunt de acord, atunci când va trebui să discut cu un martor copil, să-mi scot mantia și să o pun în cuier.**

Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!

CNPAC

Copilul adus în instanță în calitate de martor este stresat și speriat. Audierea lui într-o încăpărire de interviu prietenoasă îl protejează de acest stres. Interviu copilului într-un spațiu prietenos sporește șansa instanței de a obține probe relevante în dosarul în care un copil este audiat ca martor. Iată de ce Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii spune:

COPILUL ESTE UN MARTOR CU NEVOI SPECIALE!

Acesta este mesajul Campaniei pe care Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) o desfășoară împreună cu Ministerul Justiției și Procuratura Generală a Republicii Moldova.

OAK FOUNDATION USAID AED

Ministerul Justiției, Procuratura Generală și CNPAC, parteneri oficiali în domeniul protecției în sistemul de justiție a copilului victimă/martor a violenței

■ MINISTERUL JUSTIȚIEI

La 13 octombrie 2010, Alexandru Tănase, Ministrul Justiției, și Daniela Simboteanu, Președinta Centru-ului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), au semnat un Acord de colaborare în domeniul protecției în sistemul de justiție a copiilor victime sau martori ai diverselor forme de violență.

„Copii victime sau martori ai violenței sunt o dramă pentru societate, iar traumele psihologice de pe urma abuzului asupra copiilor se resimt pe parcursul întregii vieți. Statul are ca obligație, având un arsenal întreg de instrumente, să intervină atunci când copii sunt abuzați sau au fost martori ai violenței. Semnarea acordului de cooperare dintre Ministerul Justiției și CNPAC este un pas spre civilizarea societății noastre”, a declarat Alexandru Tănase. El a mai adăugat că este necesară o reformă a instituțiilor procesuale în Republica Moldova, iar un element important al acestei reforme va fi dedicat copiilor victime sau martori ai violenței. De asemenea, ministrul și-a exprimat încrederea că acest proiect inițiat de CNPAC și Ministerul Justiției va avea rezultate și va da startul unei dinamici în dezvoltarea justiției juvenile.

Semnat la sediul Ministerului Justiției, Acordul confirmă dorința de cooperare a instituțiilor de stat cu organizațiile neguvernamentale pentru a promova și asigura interesul superior al copilului în sistemul de justiție din Republica Moldova.

„Justiția înseamnă dreptate. Iar cel mai mult au nevoie să li se facă dreptate – mai ales copiii ajunși în sistemul de justiție. Vom contribui la asta împreună cu Ministerul Justiției. În justiție există noțiunea de instanță superioară. Pentru noi, instanța superioară este interesul superior al copilului. Acordul semnat astăzi ne va ajuta să asigurăm împreună acest interes”, a spus Daniela Simboteanu, președinta CNPAC.

Prin acest acord, Ministerul Justiției și CNPAC își propun să promoveze dezvoltarea cadrului normativ, care să asigure copiilor victime sau martori ai violenței proceduri legale adecvate.

Părțile au convenit că vor organiza activități de consolidare a capacităților profesionale ale judecătorilor,

procurorilor, ofițerilor de urmărire penală în domeniul examinării cauzelor în care sunt implicați copiii în calitate de victime sau martori ai violenței.

De asemenea, acordul va facilita cooperarea în domeniul asistenței multidisciplinare a copiilor victime sau martori ai violenței.

Părțile vor desfășura o campanie de informare și sensibilizare a specialiștilor și a opiniei publice în acest domeniu.

Semnarea unui acord în domeniul protecției în sistemul de justiție a copiilor victime ai violenței este o premieră pentru Republica Moldova.

Acordul de colaborare este semnat pe o perioadă de trei ani cu posibilitatea de prelungire.

■ PROCURATURA GENERALĂ

La 27 octombrie, CNPAC și Procuratura Generală au semnat un Acord de colaborare în domeniul protecției în sistemul de justiție a copiilor martori/victime ale diverselor forme de violență.

„Încă din 2003, am reușit împreună să soluționăm mai multe cazuri de abuz asupra copiilor și, în continuare vom promova în comun procedurile ce exclud traumatizarea copiilor implicați în procesul de urmărire penală în calitate de victime sau martori ai violenței”, a declarat Eugen Rusu, procurorul general ad-

junct al Republicii Moldova.

Acest acord confirmă dorința de cooperare a instituțiilor de stat cu societatea civilă pentru a asigura drepturile copilului în sistemul de justiție din R. Moldova. Semnarea documentului se înscrie în inițiativa lansată de CNPAC și partenerii săi de a promova procedurile prietenoase de audiere a copiilor în cadrul examinării cauzelor penale, inclusiv a spațiilor sigure și prietenoase de audiere a copiilor.

Părțile au convenit să contribuie la dezvoltarea cadrului legal, care să asigure proceduri adecvate în examinarea eficientă a cauzelor în

care sunt implicați copii în calitate de victime sau martori ai violenței.

Documentul facilitează cooperarea în organizarea activităților de consolidare a capacităților profesionale ale procurorilor în scopul asigurării protecției copiilor martori/victime ale violenței.

Acordul prevede colaborarea părților în oferirea asistenței multidisciplinare copiilor victime/martori ai violenței, precum și în domeniul informării și sensibilizării specialiștilor și opiniei publice privind necesitatea abordării speciale a copiilor victime ale violenței în care intră în contact cu sistemul de justiție.

Semnarea acordurilor a fost inițiată pentru a sprijini activitățile realizate de părți în cadrul unor proiecte susținute de Fundația „Nobody Children”, Fundația „OAK” și Fundația „World Childhood”. Acest eveniment a fost posibil grație ajutorului generos al poporului american prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul programului Academiei pentru Dezvoltare Educațională (AED) „Consolidarea Societății Civile în Moldova”.

Ghidul Consiliului Europei privind justiția prietenoasă copiilor

MII DE COPII DIN ÎNTREAGA EUROPA AU PARTICIPAT LA ELABORAREA GHIDULUI, FORMULÂND VERSIUNEA FINALĂ.

Prof. Philip D. Jaffé,
directorul Institutului universitar
Kurt Bösch, Sion, Elveția,
membru al Grupului de specia-
liști care a elaborat
proiectul Ghidului privind justiția
prietenoasă copiilor
www.iukb.ch

La 17 noiembrie 2010, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat un nou Ghid privind justiția prietenoasă copiilor. Acest document semnalează un progres important în domeniul drepturilor omului și, în special, în calitatea sistemelor judiciare în care sunt implicați zilnic copiii, în calitatea lor de victime, martori, solicitanți de azil, părți la dispute în familie și în situațiile de conflict cu legea.

Deși drepturile copiilor sunt oficial recunoscute, există lacune evidente între legislație și practică. În marea majoritate a jurisdicțiilor naționale din Europa, accesul copiilor la sistemul judiciar este limitat de multiplele obstacole legale, sociale, culturale și economice, nemaivorbind de modul neplăcut în care acesta este realizat.

Aceste neajunsuri au fost aduse în discuție, în diferite moduri, de către Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului care monitorizează implementarea Convenției cu același nume, de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dar și de numeroase ONG-uri active în domeniu.

Ghidul reprezintă un efort major de incorporare, care încearcă să stabilească un echilibru delicat între amintirea principiilor fundamentale care se conțin deja în actele normative majore, accentuarea priorităților și furnizarea de directive practice, inovative, privind necesitățile și drepturile copiilor. De notat că mii de copii din întreaga Europa au participat la elaborarea Ghidului, formulând versiunea finală. Scopul Ghidului a fost de a include toate situațiile care ar putea interveni înainte, în timpul și după procesele civile, penale și administrative la care ar putea participa copiii.

Potrivit documentului, termenul "justiția prietenoasă copilului" se referă la sistemele judiciare care garantează respectarea și implementarea eficientă a drepturilor tuturor copiilor la cel mai înalt nivel posibil, asigurând luarea în considerare a nivelului de maturitate și înțelegere al copilului și circumstanțele fiecărui caz. Justiția este cea care este accesibilă, potrivită pentru vârstă, operativă, diligentă, adaptată și axată pe necesitățile și drepturile

copilului, respectând drepturile copilului, inclusiv drepturile la un proces echitabil, la participare la și înțelegerea procedurilor, respect pentru viața privată și cea a familiei și la integritate și demnitate.

Prioritățile stabilite de documentul Consiliului Europei

De rând cu alte directive importante, următoarea selectare reprezintă, fără o anumită ordine a importanței, unele dintre prioritățile stabilite în documentul Consiliului Europei:

- La etapele cele mai timpurii ale procesului judiciar, **copiii ar trebui să fie contactați de către specialiștii care cunosc calitățile cognitive și necesitățile emoționale ale copiilor.** Printre acești specialiști sunt specialiștii în domeniul dreptului, sănătății, sectorului social și reprezentanții ai organelor de drept.
- La toate etapele proceselor judiciare, **copiii trebuie să fie informați despre fiecare aspect al procesului într-un mod pe care să-l înțeleagă și care să le asigure capacitatea de a acționa.** Cu excepția unor cazuri specifice, această datorie de a informa se extinde asupra părinților sau altor reprezentanți legali.
- Drepturile copilului necesită accesul acestora la sistemul judiciar, și acest lucru include **dreptul la consiliere și reprezentare legală.**
- Copiii beneficiază de un **drept fundamental la exprimarea propriilor opinii, la toate etapele procesului judiciar,** cu privire la orice subiect relevant pentru ei, de a asigura luarea în considerare și acțiune adecvată în conformitate cu toate opiniile prezente.
- **Dreptul copiilor la viața privată** necesită respectarea de către mijloacele mas media a codului de conduită profesională.
- În timpul proceselor judiciare este necesar să se asigure bunăstarea copiilor și **să se întreprindă toți pașii necesari pentru a-i face să se simtă în siguranță,** fie e vorba de detenția copiilor aflați în conflict cu legea sau copiii care au devenit martori sau victime sau în orice alte procese. Aceste acțiuni includ elaborarea de proceduri inovative prietenoase tinerilor și remodelarea clădirilor și spațiilor instituțiilor judiciare.
- **Toți specialiștii implicați în sistemul judiciar și care intră în contact cu copiii trebuie să participe la instruire interdisciplinară avansată care să le permită să acționeze într-un mod prietenos copiilor.**

Pentru a asigura aplicarea tuturor acestor principii, fiecare stat membru al Consiliului Europei este puternic încurajat să întreprindă pașii necesari pentru a asigura dreptul copiilor la participare în procesele în care aceștia sunt implicați sau care îi afectează, de asemenea să se asigure că această participare are loc într-un mod prietenos copilului.

Sistemul judiciar în general trebuie să fie organizat astfel, încât să fie accesibil pentru toți cei care au drepturi și revendicări, copii și adulți. În caz contrar, riscă să-și piardă credibilitatea și să submineze chiar bazele societății noastre democratice.

DICȚIONAR

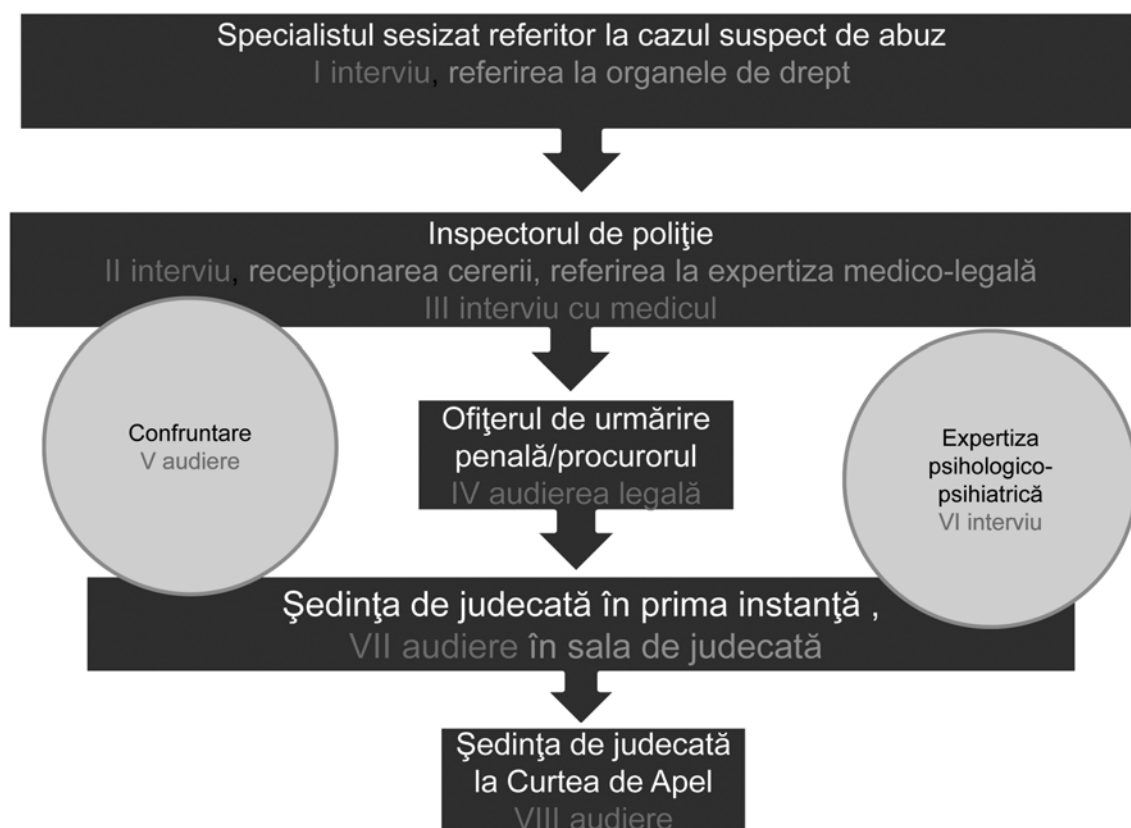
Justiția prietenoasă copilului - se referă la sistemele judiciare care garantează respectarea și implementarea eficientă a drepturilor tuturor copiilor la cel mai înalt nivel posibil, asigurând luarea în considerare a nivelului de maturitate și înțelegere al copilului și circumstanțele fiecărui caz.

Numărul de audieri a copilului în sistemul de justiție din Republica Moldova

DE CÂTE ORI ESTE OBLIGAT UN COPIL, VICTIMĂ A VIOLENȚEI, SĂ RELATEZE CEEA CE I S-A ÎNTÂMPLAT ÎN CADRUL PROCESULUI DE INVESTIGARE ȘI JUDECARE A CAZULUI, CONFORM PROCEDURILOR ÎN VIGOARE?

Procedura de intervievare/audiere a copilului în sistemul de justiție din Moldova

Cine va beneficia în urma modificării procedurilor legale care implică copilul victimă/martor?

Înainte de toate, **copilul care a suferit**, deoarece el va fi protejat de revictimizare.

Sistemul de justiție, deoarece audierea copilului în condiții prietenoase, conform unor proceduri specifice, care țin cont de particularitățile de vârstă ale copilului, ar însemna respectarea

de facto a prevederilor Convenției ONU privind drepturile copilului și alte documente internaționale.

Practica altor state a arătat, de asemenea, că o audiere prietenoasă copilului permite, deseori, obținerea probelor relevante în dosare cu minori și, în consecință, la soluționarea acestor

dosare în interesul superior al copilului.

Specialiștii din sistemul de justiție, deoarece ei vor satisface profesională de a lucra la standarde internaționale, specifice, pe cazurile cu participarea unui copil în calitate de victimă/martor.

Experiența altor state în domeniul audierii prietenoase a copilului victimă/martor

POLONIA

În Polonia, în lege a fost prevăzută posibilitatea ca un copil-victimă (în special, a abuzului sexual) să fie audiat o singură dată, iar audierea să fie efectuată în condiții diferite de cele ale audierii adulților.

Legea procesual penală prevede că în toate cazurile penale în care victima unui abuz fizic, psihic sau sexual este un copil, audierea să nu fie efectuată de către ofițerul de urmărire penală, care, de obicei, nu posedă tactici specifice de ascultare și înțelegere a unui copil, ci de către un expert în domeniu – de obicei, psiholog cu experiență în problemele copilului, care este împuternicit în acest sens de către ofițerul de urmărire penală.

Procesul de audiere a copilului se realizează doar după o perioadă de timp în care expertul stabilește cu copilul o relație de încredere. Toate întâlnirile copilului cu expertul sunt înregistrate video și, ulterior, prezentate oponentilor și în instanța de judecată. În ședința de judecată, de obicei, este invitat expertul care a efectuat audierea copilului. În alte situații, în același scop de evitare a traumatizării copilului, legea poloneză permite ascultarea copilului - victimă prin intermediul teleconferințelor.

Legea permite președintelui instanței să interzică adresarea întrebărilor care:

- îi pot cauza copilului suferință;
- nu sunt pe înțelesul copilului;
- sunt adresate cu o tonalitate ce exprimă dispreț, ironie sau duritate etc.

În Polonia, audierea copilului victimă a violenței are loc în centre pentru copii, unde funcționează camere de audieri special amenajate. Atunci când apare necesitatea audierii unui copil, centrul este contactat de judecătoria pentru a realiza această audiere. Relația între judecătoria și acest centru are loc în baza unui contract de prestări servicii.

(Sursa: Studiul "Audierea copilului-victimă a abuzului în procesul penal", CNPAC, 2007)

MAREA BRITANIE

În Marea Britanie, ca și în multe alte țări, există programe de pregătire a copiilor care vor apărea în fața instanței judecătorești. Astfel, copiii-martori au dreptul la asistență pentru a fi pregătiți pentru experiența de la tribunal. Fiecare tribunal are propriul său program de pregătire a martorului și un specialist independent care nu poate fi, nici într-un caz, polițistul sau persoana care se implică în pregătirea detaliată a cazului.

Elementele-cheie ale programului de pregătire sunt:

- evaluarea nevoilor copilului în raport cu prezența în fața instanței;
- ajutorarea copilului să înțeleagă ce este procesul și care este rolul său în acest proces;
- organizarea unei vizite a copilului la tribunal, înainte de proces;
- utilizarea unor tehnici de control al anxietății și de reducere a stresului la copil;
- implicarea părintelui sau a reprezentantului legal al copilului;
- comunicarea informațiilor (inclusiv, dorințele copilului) către poliție, parchet și tribunale, informând copilul, părinții sau reprezentantul legal și asigurând aranjamentele practice care îl privesc pe copil;
- însoțirea copilului în momentul mărturiei;
- discuție cu copilul-martor și cu părintele sau reprezentantul legal la încheierea cazului.

(Sursa: <http://www.nspcc.org.uk>)

ESTONIA

Deși, acum două decenii, Estonia și Moldova funcționau în același sistem, în condiții similare, după destrămarea URSS, sistemul de protecție al copilului din Estonia s-a dezvoltat impresionant. În domeniul justiției pentru copii, estonienii au optat pentru soluția audierii copilului în camere speciale. Acestea se află în afara instanței de judecată, în centre pentru copii sau în cadrul comisariatelor de poliție. Acolo, procurori pregătiți, alături de un psiholog, realizează audierea copilului prin intermediul tehnologiilor online - ei intră în legătură directă cu sala de judecată prin intermediul unei conferințe video. În alte cazuri, audierea copilului este înregistrată pe casetă video și prezentată în instanță.

O nouă dimensiune în domeniul justiției pentru minori: copilul victimă

O ATENȚIE SPORITĂ A FOST ACORDATĂ COPILULUI ÎN CONFLICT CU LEGEA, FIIND NEGLIJAT NEJUSTIFICAT COPILUL-VICTIMĂ.

NU EXISTĂ O EVIDENȚĂ STATISTICĂ PRIVIND COPII-VICTIME ALE ABUZULUI

- Domnule Rusu, Procuratura Generală deține date privind numărul de copii, victime ale violenței, care sunt atrași în proceduri judiciare pentru a depune mărturii?

- Actualmente, deținem date statistice doar cu referire la copilul-infractor, fără a duce o evidență și în cazul copilului-victimă a abuzului. Explicația e că până acum nu s-a acordat atenția acestei categorii de copii, dar este o necesitate să cunoaștem și date privind copiii supuși violenței și altor forme de abuzuri, ci și date despre copii care sunt în pericol de a fi abuzați de părinți, rude, alți minori, etc.

Procuratura Generală culege informații doar din analizele procurorilor privind justiția pentru minori, din actele de control sau din studii privind drepturile copilului. Potrivit rapoartelor Procuraturii și Poliției, anual devin victime ale infracțiunilor 300-400 copii. Acești copii au suferit în urma maltratării de către părinți și persoane care îi înlocuiesc pe aceștia, adică în urma violenței în familie. Din numărul total, 120-140 de copii sunt victime ale abuzului și violenței sexuale, dar avem și mulți copii-victime ale traficului de ființe umane, a exploatarei sexuale și prin muncă. Vă dați seama, însă, că aceste date se referă doar la cele mai grave crime, care au fost înregistrate de poliție și au fost investigate conform procedurilor penale. Dacă ne referim la vârsta copiilor, putem constata că avem copii-victime la vârsta de 13-14 ani, dar și la 5-6 ani, ba chiar la vârste și mai fragede.

În acest context, Procuratura Generală, împreună cu Ministerul Justiției și organele de poliție, vor stabili o evidență unică a copiilor-victime ale infracțiunilor. De fapt, în majoritatea cazurilor, copiii-victime au și calitatea de martor în procedura penală, motiv pentru care în practică se utilizează termenul „copilul martor/victimă”.

- Completarea evidențelor statistice cu o nouă categorie de date e un proces complicat?

- Nu e complicat, dar aceasta presupune un proces de elaborare a formelor statistice necesare, instrucțiunilor, stabilirea specialiștilor care vor completa aceste formulare, periodicitatea raportării, etc. Procesul implică mai mulți actori – Poliția, Procuratura, Justiția.

Eugen Rusu

Procuror general adjunct
al Republicii Moldova

COPILUL ARE NEVOIE DE UN TRATAMENT SPECIAL, MAI ALES DACĂ E UN COPIL CARE A SUFERIT

- Indiferent de sistemul cu care interacționează, copilul are nevoie de un tratament special, atitudini specifice, care să țină cont de particularitățile lui de vârstă și, în special, de vulnerabilitatea sa. Ce părere aveți despre necesitatea de a adapta procedurile de urmărire penală și judiciare la specificul de vârstă al copilului?

- În ultimii ani, cu suportul organizațiilor internaționale, s-au obținut multe realizări în favoarea copilului care a comis o infracțiune. Cred că acum e momentul să corectăm niște lucruri și să ținem cont și de copiii care au suferit. Mă refer la cazurile penale, dar și la cele civile, când în raport litigios se află părinții copilului. Și în acest domeniu avem nevoie de cunoștințe speciale în lucrul cu copilul, dar și în luarea deciziei să se țină cont de interesul superior al copilului: cu cine va rămâne? cine se va ocupa de educația lui?

Copilul are nevoi speciale din momentul nașterii. Ținând cont de particularitățile sale de vârstă, de dezvoltarea lui intelectuală, fizică și emoțională, e firesc ca specialiștii să adopte un comportament special față de copil, dar și față de problemele lui. Când spun aceasta, am în vedere și Convenția internațională privind drepturile copilului, document care stipulează dreptul copilului la un tratament special din partea adulților, datorită particularităților de vârstă. Noi avem copii-victime de 2, 5, 15 ani și, ca să clarifici în ce a constat abuzul, este necesar

REALIZĂRI ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI PENTRU COPII

Procurori specializați în domeniul protecției drepturilor copilului

Începând din 2007, toate cauzele privind copii în conflict cu legea au trecut de la comisariatele de poliție la Procuratură. "Astfel, am îndepărtat copiii de poliție, deoarece – vrem sau nu vrem – poliția rămâne un organ represiv.

Avem în prezent 71 de procurori specializați în domeniul protecției drepturilor copilului, câte unul în fiecare procuratură din republică, iar la Chișinău și Bălți - câte 2 sau chiar 3 procurori. Procurorii investighează cauzele minorilor, selectează toată informația privind protecția drepturilor copilului, colaborează cu organizațiile din societate civilă din domeniul drepturilor copilului, participă în echipele multidisciplinare care examinează cazuri concrete de abuz sau violență față de copii. La aceste comisii sunt create în teritoriu și la orice activitate ține de drepturile copilului se analizează de acești procurori specializați, aceasta este tot un lucru bun pentru că este un responsabil în acest domeniu și noi avem tot timpul informație proaspătă care ne ajută la soluționarea celorlalte probleme ce țin de prevenirea.

să cunoaștem cum să ne comportăm și cum am putea să obținem mărturiile de la copil. Se impune necesitatea unor cunoștințe specifice în audierea copilului.

COPILUL ARE NEVOI SPECIALE, IAR SPECIALISTUL – DE APTITUDINI ȘI CUNOȘTINȚE SPECIALE

- Care ar fi schimbările pentru care pledați? Ce am putea face cu toții pentru a da viață acestui concept – copilul este un martor cu nevoi speciale?

- Copilul are necesități speciale indiferent la care sistem ne referim. La fel, și specialiștii care lucrează cu acești copii au nevoie de aptitudini speciale. Este important să creăm un grup de specialiști pregătiți pentru a lucra cu copiii, fie că aceștia sunt victime, bănuți sau inculpați - și doar ei să se ocupe de cazurile în care sunt implicați copiii! Această pregătire specială va cuprinde însușirea unor cunoștințe aprofundate în pedagogie, în psihologie, dar și formarea abilităților de a face o audiere profesionistă cu un copil. În timpul audierii, este extrem de important să fie realizat contactul cu copilul, dar pentru că nu fiecare are capacitatea de a lucra cu un copil mic, apare necesitatea ca aceste aptitudini să fie însușite. Ce este necesar să știe un astfel de specialist? Să asculte copilul, să-i pună întrebări netraumatizante, care să nu cauzeze suferințe suplimentare, pentru că orice audiere îi produce unui copil - chiar dacă nu vrem să se întâmple acest lucru - neplăcere, suferință. Este nevoie să avem specialiști pregătiți care, doar ei, să se ocupe de cazurile în care sunt implicați copii.

- În acest sens, e nevoie de cursuri de formare pentru specialiști, care să transmită noile conținuturi,

În iunie 2010, Guvernul a adoptat „Planul național de acțiuni cu privire la protecția copiilor rămași fără îngrijirea părinților pentru anii 2010-2011” prin Hotărârea nr. 450 din 02.06.2010, iar una dintre măsurile aprobate constă în „efectuarea unui studiu de fezabilitate privind dezvoltarea rețelei de camere de audiere a minorilor-victime și martori ale infracțiunilor”, pus în sarcina Ministerului Justiției și Ministerului Afacerilor Interne.

dar să-și formeze noi atitudini – o temelie importantă la realizarea justiției pentru copii.

- E foarte importantă pregătirea specialiștilor. Nu e prea multe organizații și nici prea mulți specialiști s-au specializat în protecția minorilor și, mai ales, în domeniul protecției juridice a minorilor în cadrul urmăririi penale. Recent, Procuratura Generală a încheiat un acord cu CNPAC care include și participarea procurorilor la instruire în acest domeniu. Va fi primul val de instruire privind audierea copilului victimă, deoarece, în 2009, procurorii au avut o pregătire privind audierea copilului-infractor. **Vom lucra nu doar la îmbunătățirea abilităților specialiștilor, ci și la formarea atitudinilor noi – pentru că, de fapt, e vorba de o abordare nouă a unui aspect mai vechi - copilul în sistemul de justiție.** Vom aborda conceptul mai larg, îl vom dezvolta și-i vom găsi locul în sistemul nou de justiție, deoarece are o bază juridică solidă - mă refer la convențiile internaționale despre drepturile copilului care ne cer o atitudine specială față de problemele copilului, punerea în prim-plan a necesităților copilului.

Camerele speciale de audiere a copilului - un pas important spre reușita unui proces penal

- Domnule Procuror, care este opinia Dumneavoastră despre importanța sălilor speciale de audiere a copilului?

- Practica demonstrează că audierea unui martor minor, în special a copiilor în vârstă de până la 14 ani, este bine să se facă într-o sală special amenajată pentru audierea minorilor. Sunt la curent cu faptul că la Centrul "Amicul" din Chișinău funcționează de câțiva ani o cameră specială de audiere a copilului și ne-am dori ca această experiență să fie multiplicată. Dacă ar exista astfel de camere măcar în vreo 5 centre de acest tip, la Cahul, Comrat, ca judecătoriile raionale să poată efectua audierile copilului în condiții speciale, ar fi minunat. Ar fi un pas important spre reușita unui proces penal. Deși dispunem de anumite proceduri, aceste spații special amenajate ne-ar ajuta foarte mult.

Dar sunt și alte recomandări ce țin de desfășurarea audierii copilului martor-victimă în condiții speciale. Datorită aportului CNPAC, procurorii, judecătorii și ofițerii de urmărire penală au obținut un Ghid privind audierea martorului/victimă a infracțiunii. În baza acestui ghid, Procuratura Generală a elaborat Recomandări metodice, care au fost expediate spre utilizare procurorilor specializați în domeniul protecției copilului.

- Ce impact ar avea utilizarea camerelor de audiere a copiilor în procesul de judecată?

- Foarte multe nereușite în soluționarea dosarelor în

care copiii sunt victimele unor infracțiuni au drept cauză principală probele insuficiente sau lipsa lor, deoarece au existat dificultăți în obținerea lor. Această dificultate este cauzată și de condițiile în care se desfășoară procedura: victima se află față în față cu abuzatorul, nu vor să vorbească, se închistează. Specificul acestor cazuri este că nu ai de unde obține alte probe decât mărturiile copilului, de acestea depinde soarta cauzei. De aici decurge și importanța acestui aspect în dezvoltarea conceptului "justiția pentru copii".

Cel mai important e, însă, consecințele acestor cauze nesoluționate, din lipsă de probe concludente. În foarte multe cazuri, abuzatorul copilului este concubinul mamei sau chiar părinții biologici. Atunci când avem o nereușită într-un proces, abuzatorul continuă să rămână în familie și continuă să abuzeze de copil, chiar să-l persecute. Nici chiar părintele grijuliu nu poate să-i ia apărarea copilului, de frica abuzatorului violent. Ceea ce putem face în aceste cazuri e să înlăturăm agresorul din familie, dar nu putem face acest lucru în lipsa probelor incriminatorii.

Toate aceste aspecte ne demonstrează necesitatea de a lucra mai mult asupra îmbunătățirii condițiilor în care copiii, victime ale abuzului, dau mărturie. În audierea copilului în condiții speciale, în camere adaptate pentru copii și utilizând tehnici de lucru cu copiii ar crește numărul cauzelor soluționate cu succes, în favoarea copilului abuzat.

Grupul de lucru intersectorial „Reforma sistemului justiției pentru copii”

Reactivarea Grupului de lucru intersectorial „Reforma sistemului justiției pentru copii” s-a realizat în baza Hotărârii nr.2 a Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului din 13 august 2010, cu scopul de a asigura îndeplinirea prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și de a elabora și perfecționa cadrul legislativ în domeniul protecției drepturilor copilului în contact cu sistemul de justiție. Grupul de lucru (GL) a fost instituit sub președinția Ministerului Justiției.

Probleme-cheie identificate

Pentru anul curent, GL a identificat ca probleme-cheie:

- ♦ revizuirea sistemului de indicatori naționali în domeniul copiilor în contact cu sistemul de justiție din perspectiva sistemului de indicatori internaționali;
- ♦ excluderea încarcerării minorilor;
- ♦ reducerea duratei aflării copiilor în stare de arest preventiv;
- ♦ instituirea unui mecanism de monitorizare a duratei detenției preventive a copiilor în sistemul general de monitorizare a locurilor de detenție;
- ♦ evaluarea situației copiilor sub vârsta minimă de răspundere penală și revizuirea politicilor naționale;
- ♦ promovarea aplicării măsurilor extrajudiciare față de copii;
- ♦ asigurarea protecției și asistenței copiilor martori și victime sau potențiale victime ale infracțiunilor și alte domenii importante pentru asigurarea drepturilor copilului.

Componența

În GL și-au delegat reprezentanți Departamentul instituțiilor penitenciare, Oficiul Central al Probațiunii, Procuratura Generală, Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Finanțelor, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național al Justiției, Centrul pentru Drepturile Omului, UNICEF Moldova, Institutul de Reforme Penale, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La strada”, Asociația „Femeia pentru Societate Contemporană”, Centrul de Reabilitarea a Victimelor Torturii „Memoria”, Alianța ONG-urilor active în domeniul protecției copilului și familiei, Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Obiective

Directiile de activitate ale GL au fost stabilite în conformitate cu „Observațiile finale ale Comitetului ONU privind drepturile copilului din anul 2009”, în concordanță cu recomandările incluse în „Raportul de evaluare a progresului în implementarea reformelor privind justiția juvenilă”, elaborat de UNICEF în perioada 2009-2010, precum și cu standardele CoE, „Liniile directorii ale Consiliului Europei privind justiția adaptată copiilor și acquis-ul comunitar”.

Programul de activitate al GL pentru anul 2011, include zece obiective majore, definite mai larg, care oferă o percepție pe termen lung asupra reformelor în domeniul asigurării drepturilor copiilor în contact cu sistemul de justiție.

Grupul de lucru intersectorial își propune:

- ♦ consolidarea capacităților în domeniul prevenirii delincvenței juvenile și a abuzurilor față de copii;
- ♦ dezvoltarea și promovarea măsurilor extrajudiciare de soluționare a cauzelor cu implicarea copiilor;
- ♦ promovarea alternativelor la detenție;
- ♦ asigurarea includerii justiției pentru copii în documentele de politici privind reformarea sectorului justiției;
- ♦ instituirea unui sistem specializat de justiție pentru copii;
- ♦ consolidarea sistemului de colectare și analiză a datelor cu privire la copiii în contact cu sistemul justiției;
- ♦ evaluarea situației privind protecția copiilor în conflict cu legea (sub vârsta minimă a răspunderii penale);
- ♦ asigurarea protecției și asistenței copiilor martori și victime sau potențiale victime ale infracțiunilor;
- ♦ asigurarea respectării drepturilor copiilor aflați în detenție și asigurarea resurselor financiare pentru acoperirea costului serviciilor conexe sistemului justiției pentru copii.

GL a clarificat necesitățile și provocările în domeniul specializării judecătorilor și a procurorilor, nevoile de asistență și suport ale copilului victimă sau martor într-un proces, crearea rețelelor de suport local pentru copiii care primesc pedepse neprivative de libertate sau care sunt sub vârsta răspunderii penale. Un rezultat bun este de asemenea consolidarea cooperării dintre autoritățile de stat și ONG-uri pentru dezvoltarea justiției pentru copii în Moldova.

În contextul unor proceduri complexe și a necesității de a preveni o posibilă victimizare secundară a copiilor din partea sistemului judiciar, compensând atunci când este necesar absența îngrijirii părintești, autoritățile trebuie să întreprindă toți pașii necesari pentru a asigura drepturile copiilor în procedurile care-i afectează sau la care ei participă. Astfel, GL și-a propus să contribuie la ajustarea cadrului legal la standardele internaționale cu privire la protecția drepturilor copiilor victime și martori în proces, la asigurarea asistenței psihosociale și legale a copiilor victime/martori ai violenței și a asistenței în pregătirea copiilor pentru audierile legale.

În 2011, activitatea GL va fi susținută de către UNICEF în cadrul proiectului „Suport Ministerului Justiției în promovarea reformei sistemului justiției pentru copii”. Asistența UNICEF include, între altele, studiul experienței României în acest domeniu, precum și desfășurarea unei conferințe naționale de evaluare a progreselor.

/Informații oferite de UNICEF-Moldova/

Ordonanța de protecție poate proteja eficient copilul victimă a abuzului în familie

”Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie” ne oferă un instrument foarte eficient pentru garantarea siguranței copilului victimă a abuzului - ordonanța de protecție.

Cu ajutorul ordonanței de protecție, abuzatorul poate fi obligat să părăsească temporar locuința, să nu contacteze cu victima, să n-o viziteze, fiind obligat, în același timp, să contribuie la întreținerea copiilor, să plătească cheltuielile și daunele cauzate victimei, să participe la programe speciale de tratament/consiliere, să nu poarte armă, să-și viziteze copiii conform unui orar stabilit temporar.

Deși prevederile ”Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie” în ceea ce privește aplicarea ordonanței de protecție se răsfrânge și asupra copilului, mulți dintre specialiștii în protecția drepturilor copilului percep ordonanța de protecție ca pe un instrument care poate proteja doar o victimă adultă a violenței.

În consecință, în practica judiciară a Republicii Moldova ordonanța de protecție a devenit o soluție doar pentru femeile victime ale violenței, iar copiii devin subiecți pentru aplicarea ordonanței doar în cazul în care ei necesită protecție alături de părintele-victimă. Această abordare este explicată de specialiști prin faptul că, pentru protecția copilului victimă a violenței, legea prevede posibilitatea scoaterii forțate din familie (Art. 171, Codul Familiei).

În opinia noastră, această abordare diminuează, nefondat, potențialul pe care îl deține această procedură legală în soluționarea cazurilor de abuz asupra copilului. Ordonanța de protecție este o procedură foarte eficientă de asigurare a spațiului protector pentru copilul-victimă a violenței în familie, însă foarte rara aplicată în aceste cazuri.

STUDIU DE CAZ

Despre eficacitatea aplicării acestei proceduri ne-am convins din propria experiență. Astfel, la 19 noiembrie 2010, la solicitarea Direcției pentru Protecția Drepturilor Copilului din sectorul Buiucani, mun. Chișinău și cu concursul Centrului de asistență psihosocială a copilului și familiei ”Amicul”, a fost aplicată ordonanța de protecție a unei fetițe de 15 ani, prin care tatăl abuzator a fost obligat să părăsească domiciliul, să nu se apropie de copil la o distanță mai mică de 200 de metri, să nu contacteze copilul și să nu viziteze copilul la școală. Copilul a obținut protecția necesară fără a fi nevoit să fie scos din familie, i s-a acordat o protecție care ține cont mult mai mult de

Rodica Corețchi - Mocanu,

coordonator CNPAC,
managerul Centrului
de asistență psihosocială
a copilului și familiei
”Amicul”, or. Chișinău

nevoile lui.

CÂND APLICĂM ORDONANȚA DE PROTECȚIE A COPILULUI?

În opinia noastră, în procesul de selectare a procedurii legale care urmează a fi aplicată într-un caz sau altul, este necesar de a face o diferențiere între 2 situații diferite:

Situația Tip 1 - este abuziv doar unul dintre părinți sau există membri ai familiei care pot să asigure educația și îngrijirea copilului

Situația Tip 2 - ambii părinți sunt abuzivi.

În situațiile de tip 1, pentru a asigura protecția și drepturile copilului, specialiștii responsabili trebuie să solicite aplicarea ordonanței de protecție a copilului. În acest mod, copilul va fi protejat de frustrările legate de schimbarea mediului obișnuit de viață. Astfel, vom putea evita anumite urmări care derivă din aplicarea art. 171 din ”Codul Familiei” (scoaterea forțată din familie), și anume plecarea de acasă, schimbarea școlii, despărțirea de colegi, prieteni.

În situațiile de tip 2, autoritățile pot recurge la procedura de luare forțată din familie doar în cazul în care ambii părinți sunt abuzivi și nu există alți membri maturi în familie care să poată institui tutela/curatela asupra acestora. În restul cazurilor – este necesar să solicite aplicarea ordonanței de protecție a copilului-victimă, asigurând în acest mod securitatea copilului.

Este important să menționăm că ordonanța de protecție a copilului – victimă poate fi aplicată atât în cazul când copilul locuiește în același spațiu cu abuzatorul, cât și în cazul în care copilul locuiește separat, dar acesta continuă să abuzeze copilul, fie prin contact direct, în afara domiciliului, fie prin intermediul mijloacelor informaționale.

Ordonanța de protecție

Ordonanța de protecție este un mijloc de protecție a victimei prin aplicarea unui șir de măsuri de constrângere față de abuzator. Se emite de instanța de judecată, în

termen de 24 de ore de la primirea cererii. Cererea de aplicare a ordonanței poate fi depusă în instanță atât de părinte/reprezentantul legal al copilului, de membrii famili-

ei, cât și de persoanele cu funcție de răspundere, specialiști care vin în contact cu familia, autoritatea tutelară.

Copilul, copleșit de emoții în fața sistemului

- ❑ În sistemul actual de justiție, prevalează abordarea copilului doar în calitatea sa de martor, în defavoarea faptului calității de copil, deși legislația are anumite prevederi specifice în cazul copiilor, așa cum prevăd multiple documente internaționale.
- ❑ Instanța - care are menirea să protejeze copilul - trebuie să contribuie la diminuarea fricii copilului-martor, pe diferite căi. Prevederile existente sunt insuficiente pentru a evita revictimizarea copilului-victimă a abuzului pe durata procesului de urmărire penală și în procesul de judecată.

În secțiile de copii din spitalele din toată lumea pereții sunt vopsiți în culori vii, cu desene vesele. Acasă, camera copiilor arată la fel: plină de jucării, în culori luminoase, potrivite spiritului copilăresc. Copilului îi oferim o farfurie mai frumoasă, căști cu multe desene, hăinuțe colorate, chiar și lenjerie de pat cu diverse imagini din filmulețul animat preferat. Și școlile, și grădinițele – instituții pentru copii – se deosebesc de oficiile adulților. Sisteme întregi - de învățământ, de sănătate, de agrement – au fost adaptate specificului de vârstă a copilului, pentru a-l face să se simtă confortabil și pentru a-i putea oferi siguranța de care are nevoie. E un adevăr indiscutabil faptul că un copil are anumite particularități de vârstă, descrise cu lux de amănunte în literatura de specialitate. Este dovedit științific că un copil nu poate fi tratat în același mod ca și un adult și că necesită o atitudine specială, deoarece are un grad de vulnerabilitate crescut. Anume din cauza acestei

Daniela Sîmboteanu,

psiholog, președinte
Centrului Național de
Prevenire a Abuzului
față de Copii

caracteristici foarte importante – vulnerabilitatea sa – o experiență obișnuită pentru un adult îl poate afecta foarte mult pe un copil, se poate întoarce împotriva lui. Atunci de ce să nu se țină cont de specificul copilului și în instituțiile de justiție, căci și acolo ajung copiii? Și în aceste instituții, copilul are dreptul să fie tratat adecvat vârstei și particularităților lui.

Frica este sentimentul de care un copil, victimă a violenței, nu s-a despărțit pe toată perioada cât a trăit experiența traumatizantă, în special frica de agresor. Este o reacție fiziologică să simți frică față de agresiune; nu cunosc nici un om care, fiind agresat, să nu fie și speriat. Din păcate, după descoperirea abuzului și declanșarea procedurii de urmărire penală și, ulterior, a procesului de judecată, constatăm că frica la această categorie de copii nu dispăre, ci continuă să persiste în sufletul lor. De ce? S-ar părea că trebuie să se întâmple contrariul...

Observația acestor cazuri a arătat că, foarte des, copiii victime sau martori ai violenței asociază vizita la secția de poliție sau la Procuratură cu condamnarea lor. Nu fac excepție nici copiii care sunt chemați în instanță în calitate de martori a unei infracțiuni care s-a comis împotriva altcuiva. Pentru ei toți, contează mai mult faptul că au fost chemați la comisariatul de poliție, că persoanele care îi însoțesc poartă uniforme și arme, că au observat, pe coridor, oameni cu cătușe pe mâini... Acestea îi fac să se simtă speriați, suspectați, chiar condamnați. Același lucru este valabil și pentru un copil care este chemat în instanță de judecată – o instituție absolut necunoscută pentru el! Copilul se va simți, la fel, speriat, pentru că în ambele cazuri copilul este, în mare parte, tratat ca un adult; specialiștii din aceste sisteme nu au proceduri specifice pentru investigarea cazurilor în care victime sunt copiii; nu există suficiente instrumente de lucru care să țină cont de specificul de vârstă al copilului.

În acest context, se impune o pregătire în ambele sensuri: **pregătirea copilului pentru audiere și pregătirea sistemului.** Pregătirea copilului poate fi realizată de ofițerul de urmărire penală, procuror sau judecător,

similar pregătirii pe care o fac părinții când își pregătesc copiii pentru a-i duce pentru prima dată la grădiniță sau școală. Ei discută cu copiii, le povestesc ce-i așteaptă acolo, duc un fel de discuții profilactice. La fel, și sistemul legal trebuie să fie pregătit pentru a primi copilul la audiere, deoarece este important ca din ambele părți să existe conștientizarea relației care se stabilește între copil și sistemul legal.

Un efort în acest sens se va face prin intermediul Campaniei de comunicare „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!”, realizată de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în parteneriat cu Procuratura Generală și Ministerul Justiției. Mesajul campaniei vine să accentueze că instanța - care are menirea să protejeze copilul - trebuie să contribuie la diminuarea acestei frici a copilului-martor, pe diferite căi.

Contactul copilului cu sistemul de justiție, redus la minimum

Cea mai firească cale a sistemului de justiție de a diminua frica copilului este să despărță, înainte de toate, copilul de agresor, până a-i stabili pedeapsa pe care o merită. Înlăturarea agresorului, dispariția acestuia din preajma copilului deja duce la diminuarea fricii. Însă nu e suficient doar atât.

În procesul de colectare a probelor, sistemul de justiție face uz de diverse proceduri în care, alături de acuzat, participă și copilul-victimă sau martor a abuzului. Copilul este invitat, la diferite etape ale urmăririi penale și judiciare, pentru a relata ce i s-a întâmplat. Anume acestor proceduri trebuie să acordăm o atenție deosebită.

De asemenea, copilul participă și la expertiza medicală care, are menirea să acumuleze probe pentru a demonstra vinovăția agresorului care, iarăși, nu trebuie să scape atenției atunci când procedurile sunt regândite în funcție de interesul superior al copilului.

Copilul trebuie să se simtă protejat și „înțeles” de sistem chiar din momentul în care cazul lui a ajuns acolo. Acest lucru se poate întâmpla numai dacă vom reduce, pe cât de mult e posibil, contactul direct al copilului cu sistemul, iar acolo unde acest lucru este inevitabil – procedurile în care este implicat copilul în procesul de colectare a probelor să devină mai prietenoase. Avem, cu toții, datoria de a contribui la diminuarea fricii copilului sau, cel puțin, de a nu contribui la amplificarea ei.

Și aceste lucruri sunt posibile. În sistemul de justiție actual, prevalează abordarea copilului în calitatea sa de martor, în defavoarea calității de copil, deși legislația națională are anumite prevederi specifice în cazul copiilor, așa cum prevăd multiple documente internaționale. Un exemplu în acest sens este prevederea privind audierea copilului, interzisă pe timp de noapte, cu durata care nu poate depăși 4 ore (cu o întrerupere). Însă aceste prevederi sunt insuficiente pentru a evita revictimizarea copilului victimă și martor pe durata procesului de urmărire penală și în procesul de judecată.

Atitudinea contează. Cum lucrăm la ea?

Practica Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii a arătat că ofițerii de urmărire penală așteaptă ca un copil să perceapă procedurile legale asemenea unui adult. Există și alte momente care sunt în defavoarea copilului-victimă, de exemplu întocmirea procesului-verbal în timp ce se realizează audierea. Ne întrebăm: cum poate să stabilească contactul cu copilul un ofițer sau un procuror care, în timpul audierii, concomitent completează și procesul-verbal? Cum ne-am simți noi, adulții, dacă am povesti lucruri importante despre noi, intime, iar interlocutorul nostru ar privi în altă parte? În momentul audierii, copilul este copleșit de emoții puternice, iar contactul vizual este foarte important, deoarece îi arată copilului că există o preocupare pentru problema lui! Din păcate, ofițerul de urmărire penală este obligat de proceduri să execute, anume atunci, procesul-verbal.

Mulți dintre ofițerii de urmărire penală își declară convingerea că procedurile actuale sunt bune, chiar dacă, anterior, au primit informații solide privind nevoile speciale ale copilului-martor, derivate din vulnerabilitatea sa. Comentariile în favoarea unui tratament egal al copilului și adultului în timpul audierii au fost foarte variate: „Eu

nu sunt clown, nu sunt la grădiniță și nici psiholog”, „Copilul trebuie să simtă că a venit la poliție”, „Dacă procedura n-ar fi la fel de aspră, copilul ar putea să mintă”, „N-am atâta timp să mă fâțâi cu copilul”, etc. Aici e o mare problemă: atitudinea profesioniștilor față de un aspect al muncii lor! Acolo unde există proceduri bune, dar atitudine incorectă, efectele vor fi sub așteptări, în detrimentul copilului.

În acest context, este important să menționez că, recent, Consiliul Europei a adoptat **Ghidul pentru justiția prietenoasă tinerilor**, cu recomandări care au scopul de a spori calitatea sistemelor judiciare în care sunt implicați, zilnic, copii în calitatea lor de victime, martori, solicitanți de azil, părți la dispute în familie și în situațiile în conflict cu legea. Aceste recomandări au fost elaborate de specialiști din țările membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a garanta respectarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, și anume în cadrul sistemelor judiciare. Necunoscând particularitățile de vârstă ale copilului, nefiind pregătiți în această privință și urmând instrucțiunile de serviciu foarte rigide, un ofițer de urmărire penală poate provoca, fără nici cea mai mică intenție, un rău copilului, revictimizându-l.

Revictimizarea copilului-martor

Copiii care trec prin proceduri neadecvate manifestă niște simptome secundare psihologice, numite cu un singur termen - revictimizare. Pe lângă faptul că trăiesc cu diverse frici și sentimentul de vinovăție, la acestea se mai adaugă și emoțiile negative care se „extrag” din procesul de participare la proceduri de urmărire penală și judiciare, din istorisirea repetată de mai multe ori a experienței traumatizante pe care a trăit-o copilul și de care dorește, de fapt, să uite, să scape! Nu poate, însă, pentru că sistemul – așa cum este acum – îl obligă să-și repete de fiecare dată drama în fața a zeci de oameni necunoscuți.

La revictimizarea copilului-victimă a abuzului contribuie și o altă practică, și anume întâlnirea acestuia cu abuzatorul, chiar dacă acesta se află în banca acuzaților. Legislația națională prevede că, în momentul în care copilul face mărturie, abuzatorul să fie eliminat din sală, dar acest lucru nu se întâmplă de fiecare dată, pentru că procedura nu e obligatorie, doar la solicitare.

Sunt multe aspecte care trebuie discutate în echipe multidisciplinare, pentru care trebuie să găsim soluții. Iar soluțiile se găsesc atunci când interesul superior al copilului este adus în prim-plan. Modelele altor țări ne pot ghida pentru a obține eficiență, rezultate.

Perspectiva istorică: interesele copilului în centrul atenției publice

Interesul pentru drepturile copilului a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când a luat naștere prima mișcare preocupată de aspectele referitoare la dezvoltarea copilului, care pleda pentru protecția acestuia împotriva neglijării, exploatării și a violenței.

În Europa, perioada s-a caracte-

rizat prin deschiderea unui număr considerabil de instituții publice de ocrotire, școli, instituții separate pentru copii delincvenți, precum și tribunale pentru minori.

În același timp, s-a pus accentul și pe ideea drepturilor de participare a copilului în primirea deciziilor cu privire la problemele

importante din viața lor.

În acest sens, au fost adoptate mai multe acte internaționale ce au recunoscut drepturile copiilor și au stabilit standarde în abordarea protecției lor.

(Din Studiul

„Audierea copilului – victimă a abuzului în procesul penal”, 2007)

Instruiri ale procurorilor în domeniul protecției copilului victimă a violenței

Formarea profesională a procurorilor specializați în protecția drepturilor copilului a continuat, în decembrie 2010, cu instruirii privind protecția copilului victimă/martor în sistemul de justiție, organizate de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) în parteneriat cu Procuratura Generală și Ministerul Justiției.

La cele două sesiuni de formare "Protecția în sistemul de justiție a copilului victimă/martor al violenței" au participat 43 procurori specializați în protecția drepturilor copilului care activează în procuraturile teritoriale. În cadrul sesiunilor, procurorii au luat cunoștință cu liniile directoare ale Consiliului European în domeniul justiției prietenoase copiilor, cu metodologia, standardele și aspectele psihologice care trebuie luate în considerare de către reprezentanții organelor de urmărire penală în cadrul desfășurării procedurilor legale cu participarea copiilor victime sau martori ai violenței.

Trainingurile s-au desfășurat pe regiuni: la Bălți - pentru procurorii din zona de Nord a țării (9-10 decembrie), iar la Chișinău - pentru cei din zonele Centru și Sud (16-17 decembrie).

În cadrul formării, procurorilor li s-a oferit ghidul "Audierea legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării", elaborat de CNPAC pentru reprezentanții organelor de urmărire penală și a instanțelor de drept în

□ Victoria Adăscăliță, formator CNPAC

vederea eficientizării audierii legale a copiilor în condiții speciale. Un alt material informativ important, oferit procurorilor pentru utilizarea acestuia în procesul de lucru, a fost broșura "Sunt martor în judecată", destinată pregătirii copiilor pentru participarea la procedurile legale.

La finele sesiunilor desfășurate la Chișinău, procurorii au vizitat Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, unde au făcut cunoștință cu modelul multidisciplinar de asistență a copiilor victime ale violenței, în cadrul Centrului de asistență psihosocială a copilului și familiei "Amicul". De asemenea, au avut posibilitatea să vadă cum funcționează camera specializată de audiere a copiilor, utilizată de specialiștii de la "Amicul" pentru a asigura audierea copiilor victime/martori în condiții speciale.

Formarea procurorilor s-a realizat în cadrul unui efort complex de comunicare, realizat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în cadrul Campaniei "Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat", care are sprijinul Fundației OAK și Organizației "Nobody Children", Polonia, USAID și ADE.

□ Mariana Gornea, Procuratura Generală

OBIECTIVELE CAMPANIEI „Onorată instanță, am dreptul să nu fiu speriat!”

În cadrul Campaniei, CNPAC va face pledoarii pentru ajustarea cadrului normativ care reglementează procedurile legale cu participarea copiilor, pentru îmbunătățirea atitudinilor și practicilor profesioniștilor privind nevoile speciale ale copiilor care participă la procedurile legale în calitate de martori sau victime ale abuzului. De asemenea, împreună cu partenerii săi, va depune eforturi pentru crearea spațiilor prietenoase de interviuare, audiere a copiilor și minimalizarea numărului de interviuări.

Primul Centru de resurse în domeniul prevenirii și combaterii violenței asupra copilului

Primul Centru de Resurse în domeniul prevenirii și combaterii violenței asupra copilului este lansat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii din Chișinău, pe site-ul organizației - www.cnpac.org.md. Potrivit inițiatorilor proiectului, resursele centrului sunt adresate tuturor celor interesați: părinților, copiilor, specialiștilor din domeniul protecției copilului. Centrul de Resurse CNPAC va mări accesul publicului larg la informații din domeniu prin faptul că informația va fi publicată în 2 limbi (română și rusă) și va putea fi accesată de oricine, oricând și de oriunde: de la domiciliu, școală, bibliotecă, serviciu, cafe-nea Internet.

Centrul de resurse conține 3 compartimente care corespund, fiecare, unui anumit public-țintă (părinți, copii, specialiști), cu conținuturi adaptate intereselor acestora.

Astfel, specialiștii din domeniul sănătății, educației, protecției copilului, justiției, psihologiei care interacționează cu copiii la locul de muncă vor avea un suport informațional privind recunoașterea și intervenția în cazuri de abuz a copilului, inclusiv în cazurile care se necesită intervenție urgentă.

Părinții vor primi informații privind disciplinarea pozitivă a copilului, modul în care își pot ajuta copilul în cazul în care abuzul a avut loc, etc.

Copiii vor avea pagina lor, cu o mascotă simpatică care îi va ajuta să se orienteze în pagină și-i va ghida către informațiile pe care este neapărat să le cunoască.

De asemenea, există câteva secțiuni tematice: „Legislație” (documente legislative, naționale și internaționale, noutățile în domeniul la scară internațională), de mare interes pentru procurori, avocați, judecători, „Studii” (ceretări sociologice, efectuate atât de CNPAC, cât și de alte organizații), „Abuzul față de copii în cifre” (date statistice privind problema violenței față de copii în R.Moldova).

Centrul de Resurse CNPAC a fost conceput ca un instrument de comunicare interactiv, publicul având posibilitatea să discute în cadrul unui forum și să primească consultații de la specialiști.

„Cel mai mult mă bucură faptul că, de acum înainte, doritorii de a obține informații la această temă o vor avea. În activitatea centrului nostru, deseori ne-am ciocnit de situația când părinții, copiii mai mari și specialiștii cu care colaborăm nu dispuneau de aceste informații și

nici nu aveau de unde să le ia. Centrul de resurse a fost soluția pe care am găsit-o la această problemă, alături de colegii noștri din Polonia, Bulgaria, Ucraina, Letonia, Lituania, care au lansat centre de resurse asemănătoare într-un proiect de-al nostru comun”, a menționat **Viorica Adăscăliță, unul din coordonatorii Centrului de resurse CNPAC.**

Centrul de resurse în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii a fost creat în cadrul proiectelor:

„Copilărie fără violență – spre un sistem mai bun de protecție a copilului în Europa Centrală și de Est”, cu suportul Nobody Children Foundation și OAK Foundation

„Copilul victimă/martor al violenței în sistemul de justiție penală”, implementat grație ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID), în cadrul Programului AED „Consolidarea Societății Civile în Moldova” (MCSSP). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID, Guvernului SUA sau AED.

Centre de resurse privind protecția copiilor față de violență

<http://ponimanie.org/?page=centre> Asociația obștească internațională „Понимание” (Bielarus)
<http://www.dzimba.lv/> Organizația neguvernamentală „Centrul împotriva abuzului „Dardedze” (Letonia)
<http://www.ecpat.net/EI/Resource.asp> International organization for end child prostitution, child pornography and trafficking of children for sexual purposes.
<http://www.ccf.org.ua/irc> Centrul de resurse informaționale „Детство без насилия”, Fondul «Благополучие детей» (Ucraina)
<http://www.childline.org.uk/Pages/Home.aspx> Counselling service for children and young people; National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC), UK

Curtea de Apel, instanță prietenoasă copiilor

ISTORIA UNUI DOSAR PENAL, CU VICTIMĂ MINORĂ

Un detaliu de procedură a schimbat complet soarta unui dosar penal (tentativă de omor), cu victimă minoră, de doar 6 ani, aruncată de la etajul 5 de tatăl său înfuriat. Ce anume a înclinat balanța Justiției în favoarea copilului? Aflați răspunsul din relatările specialiștilor Centrului "Amicul" din Chișinău, care s-au implicat foarte mult în soluționarea acestui caz complicat. Un caz care ar putea constitui un exemplu de conlucrare eficientă și de utilizare a tuturor pârgurilor existente în favoarea protecției copilului care a suferit, în realizarea actului justițiar.

Exact în ziua în care Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii lansa o campanie de combatere și prevenire a violenței asupra copiilor, mass media a explodat în zeci de știri despre un caz șocant, a unei fetițe de 6 ani, agresată de tatăl său în stare de ebrietate care, lovind-o cu pumnul în cap, a provocat căderea fetiței de la etajul 5 în gol. Cazul ieșit din comun a zguduit opinia publică. Apoi a urmat o lungă tăcere, timp în care, în sălile de judecată, departe de ochii și urechile presei, se purta o adevărată bătălie pentru adevărul și dreptatea copilului, relatat pe patul de spital. După acel moment de sinceritate, copilul nu a mai combătut versiunea tatălui ei care, să se absolvească de vină, vorbea despre un nefericit și întâmplător accident produs din neatenția fetiței. Paralizând copilul cu privirea sa, de la cei câțiva metri distanță de ea, de pe banca acuzaților, acesta a reușit, la ultimele ședințe de judecată, să determine copilul să nu mai scoată nici un cuvânt. În lipsa mărturiei victimei, părintele-abuzator avea foarte mari șanse să fie declarat nevinovat și să fie eliberat, după care să se întoarcă liniștit în familia sa.

Cazul părea să aibă acest deznodământ, când lucrurile au luat o turnură neașteptată, care a schimbat balanța Justiției în favoarea copilului. Definitiv.

Mihaela a supraviețuit impactului și, pe patul de spital, a relatat ceea ce s-a întâmplat în cele câteva secunde înainte ca să se zdrobească de asfalt. La solicitarea unui ofițer de urmărire penală de la Comisariatul de poliție Botanica, psihologul Centrului „Amicul” a asistat copilul la audierea inițială, care a avut loc la spital și a fost înregistrată pe bandă audio cu aprobarea MAI. Copilul a relatat clar și în detalii cum și în ce circumstanțe tatăl său a aruncat-o peste geam. Mărturia inițială a copilului nu a ajuns, însă, să fie o probă importantă în dosar, deoarece a fost pierdută. Astfel, ceea ce ar proba vina părintelui violent urma să fie mărturia copilului în instanța de judecată.

În instanță

După externarea din spital, Mihaela a plecat să locuiască la bunicii săi paterni, ca decizie a organelor de protecție a copilului care i-au căutat un mediu protector. A fost una din greșelile care s-au comis în intervenția pe acest caz: copilul a fost supus unor presiuni puternice din partea bunicilor care au obligat-o să spună în instanță că a căzut singură și, astfel, să-l scape de răspundere pe fiul lor. Datorită vârstei sale fragede, Mihaela s-a supus, dar tot n-a reușit să ascundă adevărul în spatele minciunii. În ședință, copilul a declarat:

„ Eu singurică am căzut: stăteam așezată pe geamul de la balcon, tata s-a apropiat de mine și m-a lovit cu pumnul în

cap, eu am căzut, dar tata nu mi-a întins mâna ...”. Psihologul a menționat că, în timpul audierii, copilul a spus de mai multe ori „eu singurică am căzut”, când era și când nu era cazul - o dovadă a faptului că fetița a fost influențată de un adult să susțină această declarație. Copilul a beneficiat de suportul psihologului, iar în timpul discuțiilor au ieșit la iveală și alte realități: nu era prima dată când a fost pedepsită fizic într-un mod atât de crunt. În această familie, pedepsele corporale în forme grave erau des aplicate copiilor. Rezultatul expertizei psihiatrice a arătat că acuzatul era sănătos psihic. Deci, trebuia să răspundă pentru faptele sale.

Instanța nivel I: Achitarea abuzatorului

Deoarece cazul se afla și la evidența Centrul de asistență psihosocială a copiilor supuși abuzului „Amicul”, la acel moment specialiștii centrului au înțeles că e nevoie să se implice și cu asistență juridică. A fost angajat un avocat pentru copil, care să-l asiste în instanță.

Avocatul copilului, Cristina Filat: „În acest caz, nu a fost luat în considerație dreptul copilului de a fi audiat în lipsa suspectului, astfel că Mihaela nu mai scotea nici un cuvânt în instanță, în special după ce întâlnea privirea tatălui său. Frica față de el o bloca, iar acuzatul se străduia în fel și chip să mențină acea formă de control asupra ei”.

Avocatul, cu o experiență recunoscută în asistarea copiilor-victime ale violenței, și procurorul au împărtășit aceeași opinie privitor la audierea copilului, pledând pentru proceduri prietenoase copilului. Împreună, au solicitat repetarea audierii Mihaelei în condiții prietenoase. Era cunoscut deja faptul că la Centrul „Amicul” din Chișinău funcționează o cameră de audieri special amenajată pentru copii, cu circuit video închis. Solciitarea nu a fost satisfăcută, iar ședințele au decurs în instanță. Abuzatorul a fost achitat: judecătorul G.B. de la Judecătoria Botanica l-a declarat nevinovat, calificând faptul căderii copilului de la etajul V drept accident, concluzionând că copilul a căzut singur de la balcon. Judecătorul nu a luat în considerație nici mărturia copilului, nici argumentele procurorului, nici concluziile specialiștilor în domeniul abuzului față de copii și nici faptul că o consecință a „accidentului” era dizabilitatea copilului provocată de multiplele fracturi, care îi va marca întreaga viață.

Curtea de Apel: copii au dreptul la audiere în condiții prietenoase

Procurorul V.M. a atacat hotărârea primei instanțe la Curtea de Apel. De la prima ședință, victima minoră a avut aceeași reacție, a păstrat aceeași tăcere. Ședința a fost amânată, iar avocatul a decis să facă uz de Articolul 106 al Codului

de procedură penală care admite că, "în caz de necesitate", audierea să se desfășoare la locul aflării martorului. Altfel spus, legislația permite ca un copil să fie audiat de către reprezentantul organului de urmărire penală sau de judecător în afara instituției pe care o reprezintă. În demersul către instanță, avocatul a solicitat, în corespundere cu legislația, audierea copilului într-un mediu prietenos, și anume în camera de audiere a copilului de la Centrul "Amicul".

O dimineață de neuitat

Surpriza a fost mare atunci când Curtea de Apel a decis să dea curs solicitării avocatului și a fost de acord să se deplaseze la "Amicul" pentru audierea victimei minore. Specialiștii centrului nu vor uita emoțiile pe care le-au trăit în acea zi când, de dimineață, pe ușa "Amicului" au intrat completul de 3 judecători de la Curtea de Apel. La acea oră, copilul se afla deja în camera pentru audieri, pregătit pentru "o discuție".

Rodica Corețchi-Mocanu, managerul Centrului "Amicul", CNPAC: "Pentru un copil, diferența între a merge la judecătorie și a merge la un centru pentru copii este uriașă! Când a venit la "Amicul", Mihaela a fost condusă în camera de audiere, care are aspectul unei camere obișnuite: cu fotolii, cu o măsuță potrivită pentru înălțimea ei. "Tanti" care a venit la ea, psihologul centrului, a abordat-o imediat cu un subiect foarte interesant - păpușile. Astfel, copilul s-a relaxat și a început să se simtă bine la noi. În plus, el nu a văzut ceea ce s-a întâmplat în camera alăturată, unde a luat loc completul de judecători, suspectul, avocații și reprezentantul legal al copilului. Prin intermediul unui sistem video, ei au putut vedea și auzi totul ce se întâmpla în camera de audiere. Nu și invers!

Ședința de audiere

Daniela Sîmboteanu, președinte CNPAC: "Cu domniile lor, am discutat aspecte organizatorice și am convenit că doar un singur judecător va intra în contact cu copilul și va pune întrebări. De asemenea, s-a convenit ca întrebările avocatului inculpatului să fie transmise în formă scrisă către judecătorul care va discuta cu copilul. Toți participanții la audiere au fost de acord să urmărească derularea acesteia la computerul care face parte dintr-un sistem video cu circuit închis al camerei de audiere a copilului.

Ceea ce a urmat a fost, într-adevăr, impresionant. **Doamna judecătoare Dina Rotarciuc** a intrat la copil fără mantie, s-a prezentat simplu, iar psihologul a rugat-o pe fetiță să povestească ce i s-a întâmplat "atunci", menționând că-și dă seama că acele lucruri nu erau plăcute pentru ea. A urmat etapa de informare a copilului despre regulile discuției: că poate să vorbească, să deseneze ceea ce i s-a întâmplat, dar poate să arate ce s-a întâmplat cu ajutorul jucăriilor. Copilul a fost informat într-o modalitate adecvată vârstei ei. Și ce credeți? Fetița care a tăcut în atâtea ședințe în instanță a început să deseneze, apoi, pe parcurs, să și comenteze tot ce a fost atunci. Ulterior, Mihaela chiar a arătat, cu ajutorul jucăriilor, ce a făcut tatăl cu ea. Audierea a durat vreo 50 de minute, apoi avocatul și inculpatul au transmis întrebări care au fost adresate copilului de către dna Rotarciuc. Când ședința s-a încheiat, doamna judecătoare și-a luat rămas bun, iar copilul a rămas să discute cu psihologul pe teme neutre și s-au jucat puțin împreună. În acest răstimp, a fost întocmit procesul-verbal și a fost fixată data ședinței pentru anunțarea deciziei instanței. A fost de apreciat conduita judecătoarei, care nu s-a grăbit să adreseze întrebări, ci a avut răbdarea să stabilească întâi un contact cu copilul. A fost de apreciat și decizia Curții de Apel de a ține cont de stresul copilului. Cu adevărat, s-au arătat a fi o instituție prietenoasă copiilor".

N. R. Decizia instanței pe acest dosar - 16 ani privațiune de libertate pentru tentativă de omor.

Camera de audiere a copilului de la Centrul „Amicul”

Așa arată camera de audiere a copilului creată, în 2007, în cadrul Centrului „Amicul” din Chișinău, ca rezultat al Campaniei „Domnule judecător, mi-e frică!”. Puteți compara care sunt diferențele între această încăpere și un birou de poliție unde, în prezent, are loc audierea unui copil martor/victimă a violenței.

Sus: Camera de audiere a copilului, unde are loc interviul propriu-zis. Aici, copilul se simte mai liber, mai degajat, mai protejat.

Jos: A doua încăpere, despărțită de prima printr-un paravan de sticlă, de unde poate fi urmărit și auzit, prin sistem video, interviul copilului. Sistemul video permite înregistrarea audierii și utilizarea ei ulterioară, în calitate de probă.

STATISTICĂ

Audierea copilului în condiții prietenoase

CNPAC are o experiență importantă în domeniu, prin intermediul Centrului de Asistență Psihosocială a Copilului și Familiei „Amicul” din Chișinău.

Rezultate: în perioada 2006-2010, „Amicul” a pregătit pentru audieri legale 95 de copii victime ale abuzului, a asistat în audieri legale 69 de copii, a pregătit pentru instanța de judecată rapoarte psihologice privind gradul de traumatizare a copiilor în 120 dosare. Cel mai mare succes al organizației este, însă, faptul, că în 50 de cazuri de abuz în care și-a oferit asistența, abuzatorii au fost condamnați.

R. Moldova are nevoie de servicii de expertiză psihologo-psihiatrică de alternativă

Unul dintre mijloacele de descoperire a infracțiunilor și de stabilire a vinovăției infractorilor, expertiza psihiatrico-legală și psihologico-legală, trezește în ultimul timp tot mai multe obiecții din partea specialiștilor responsabili de protecția copilului. Asta deoarece, în lipsa unor expertize de alternativă, statul, care a instituit monopolul asupra acestui domeniu, nu asigură deplina obiectivitate a expertizelor. Indiferența autorităților face jocul infractorilor și îi nedreptățește pe copiii-victime ale unor abuzuri.

- **Expertiza psihologo-psihiatrică are un rol decisiv în procesele de judecată în care sunt implicați minori.**
- **Statul a monopolizat acest domeniu de importanță majoră, singura instituție abilitată în acest domeniu fiind Spitalul Republican de Psihiatrie din subordinea Ministerului Sănătății.**
- **În lipsa unor specialiști în domeniu, expertizele sunt incomplete și fac jocul infractorilor.**

În cadrul urmăririi penale, expertiza psihiatrico-legală și psihologico-legală are scopul de a constata starea psihică a bănuیتului, învinuitului, inculpatului, martorului, părții vătămate sau altor persoane participante la proces.

„Expertiza psihologico-psihiatrică are un rol deosebit de important mai ales în cazurile de abuz asupra copiilor, deoarece acestea nu întotdeauna lasă sechele fizice, care pot fi demonstrate de expertizele medico-legale. În cazurile de molestare, de exemplu, măturile copilului și manifestările psihologice sunt unicii indicatori care pot demonstra vinovăția bănuیتului. Un alt aspect important este că doar expertiza psihologico-psihiatrică poate determina impactul infracțiunii asupra stării de sănătate și asupra psihicului copiilor, fapt care trebuie luat în considerație la stabilirea pedepsei, susține **Daniela Simboreanu, președintele Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC).**

În realitate, chiar dacă instanțele de judecată dispun efectuarea expertizelor date, multe dintre aceste examene nu își ating scopul, asta deoarece concluziile experților se rezumă la specificarea nivelului de dezvoltare a copilului, gradului de predispunere la fantezii, capacitatea acestuia de a oferi mărturii în cadrul procedurilor legale.

Rodica Corețchi-Mocanu, managerul Centrului de asistență psihosocială a copilului și familiei „Amicul” al CNPAC, specializat în asistența cazurilor de abuz față de copii, spune că examinând mai mul-

te expertize psihiatrice efectuate în cazurile asistate de „Amicul”, nu a regăsit în ele descrierea consecințelor abuzului suportat asupra copilului. „Expertizele efectuate în privința copiilor ar trebui să fie mult mai complexe și să se expună clar dacă copilul care este supus expertizei, manifestă simptome caracteristice victimelor violenței. Aceste constatări, sunt esențiale atunci când se examinează dosare legate de abuzul asupra copiilor”, consideră Rodica Corețchi-Mocanu.

Realizarea expertizei în cadrul Spitalului de Psihiatrie (în condiții de ambulator cu spitalizarea copilului pentru o anumită perioadă de timp) este un factor defavorizant pentru a stabili o concluzie corectă și pertinentă. Perioada de aflare într-o astfel de instituție nu face decât să influențeze negativ psihicul și așa afectat al unui copil sau adolescent care a fost victimă sau martor al unui caz de abuz de orice gen.

Expertizele incomplete îi pun pe infractori în libertate

În cadrul unui proces judiciar expertizele incomplete nu fac decât să-i absolvească de pedeapsă pe cei care se fac vinovați de diferite abuzuri asupra copiilor. În cazul persoanelor bănuite de molestare sexuală - infracțiune greu de dovedit în condițiile legislației dar și a mentalității din țara noastră - experții psihiatri sunt cei care au principalul cuvânt de spus. O expertiză incompletă nu ajută la condamnarea abuzatorului, ci le nedreptățește pe victime.

„Nu avem niciun caz în care expertiza să se expună clar și să constate că o anumită persoană are înclinații spre pedofilie, deși există alte dovezi, inclusiv concluziile examinării psihologice a copiilor, efectuate de psihologii de la Amicul care confirmă faptul că un copil a fost abuzat de o anumită persoană”, spune Rodica Corețchi-Mocanu.

Unul dintre cazurile în care expertiza nu și-a îndeplinit rolul este cel al unei fete, molestată de tatăl său biologic vreme îndelungată. Cazul a fost asistat de specialiștii de la Amicul. Abuzată de părintele său, copila trăia într-o frică permanentă, fiind amenințată în permanență cu moartea. Agresorul vroia să se asigure în felul acesta că fata nu va divulga ceea ce i se întâmplă. Copilul își îndura durerea pe tăcute și singura persoană căreia s-a decis să-i povestească a fost o angajată a Direcției pentru protecția drepturilor copilului, care a cerut imediat ajutorul specialiștilor de la „Amicul”. Deși evaluarea realizată de psiho-

logii de la centru a demonstrat pe deplin că fetița a fost molestată de către tatăl său, dosarul nu a ajuns în instanța de judecată din cauza că expertiza psihiatrică nu a putut demonstra că bărbatul are înclinații spre pedofilie.

Deoarece legislația prevede că expertiza psihiatrică și cea psihologică se efectuează numai în instituțiile medicale subordonate Ministerului Sănătății, concluziile psihologilor de la centrul „Amicul” de multe ori nu sunt luate în calcul în cadrul urmăririi penale și a proceselor de judecată, deși dovedesc pe deplin vinovăția abuzatorilor, așa cum s-a întâmplat și în cazul descris mai sus.

Expertiza se face în lipsa specialiștilor

De cealaltă parte, reprezentanții Spitalului de Psihiatrie neagă că expertizele s-ar face superficial și incomplet, dar, indirect, acceptă că în acest domeniu este loc de îmbunătățiri. În țara noastră nu sunt psihologi cu studii în domeniul medicinei, toți psihologii sunt pregătiți în universități pedagogice, spune **Ion Catrinici, vice-director al Spitalul Republican de Psihiatrie, responsabil de expertize.**

Codul de procedură penală prevede că o concluzie a psihologului nu o poate substitui pe cea a expertului, iar experții psihologi sunt lipsă. În aceste condiții, toate deciziile și actele unde se dispune expertiza psihologică sunt emise fără executare deoarece nu avem specialiști, afirmă Ion Catrinici.

În același timp, legea nu prevede posibilitatea de instituire a unor servicii de expertiză de alternativă. Astfel, psihologii, care ar putea acoperi golul existent în domeniul expertizei, nu pot obține licență pentru activitate particulară.

O încercare de a apăra copiii în instanță cu ajutorul argumentelor psihologice

Unii judecători și procurori știu că atunci când au anumite neclarități legate de profilul psihologic al copilului victimă sau martor în instanță sau de impactul pe care abuzul l-a avut asupra psihicului acestuia, trebuie să se adreseze la CNPAC. Psihologii de aici realizează anual câteva zeci de rapoarte psihologice la solicitarea diferitelor instanțe. Susținut pe banii unor donatori străini CNPAC și-a asumat o sarcină care în mod normal ar trebui să-i revină statului – asigură un mecanism de evaluare psihologică, care este menit să protejeze interesele copiilor care intră în contact cu justiția.

Instanțele de drept califică aceste rapoarte ca probe indirecte, chiar dacă acestea sunt întocmite de psihologi experimentați în domeniul violenței față de copii.

„În rapoartele de evaluare psihologică, efectuate de către psihologii centrului Amicul la solicitarea judecătorilor, procurorilor și ofițerilor de urmărire penală, se descriu consecințele pe care le are copilul în urma unui abuz. În funcție de abuzul la care a fost supus copilul, consecințele sunt grave sau mai puțin grave. Și, respectiv, se face o concluzie - din simptomele pe care le prezintă copilul - sunt sau nu sunt semne ale abuzului și dacă da, atunci a cărui tip de abuz: sexual, fizic, neglijare”, spune **Oxana Șevcenco, psiholog la CNPAC.**

În 2009 rapoartele de evaluare psihologică întocmite de CNPAC au contribuit la condamnarea unui număr de opt abuzatori, iar în anul trecut 11 abuzatori au ajuns după gratii.

Pe parcursul ultimilor șase ani, CNPAC a întocmit circa 120 de rapoarte de evaluare psihologică la cererea comisarierilor de poliție, procuraturii, instanțelor de judecată.

Expertiza are un rol decisiv în stabilirea vinovăției unei persoane

Importanța expertizei psihologo-psihiatrice este recunoscută de ofițerii de urmărire penală, procurorii și judecătorii care spun că aceasta are un rol decisiv în dovedirea vinovăției unei persoane, în determinarea gradului de vinovăție și, respectiv, în stabilirea termenului de detenție.

Maria Ghervas, magistrat la judecătoria Botani-ca, susține că expertiza stării copilului influențează asupra aprecierii pedepsei. Numărul de ani pe care infractorul îi va petrece în închisoare este direct proporțional cu gravitatea consecințelor infracțiunii asupra stării psihice a copilului. În cazul copiilor, rolul expertizei este, de fapt, de a ne arăta cât de afectat a fost copilul în urma infracțiunii, spune Maria Ghervas, care a judecat în cariera sa zeci de dosare în care figurau copii.

Ruslan Ojog, șef adjunct al secției urmărire penală în cadrul Ministerului Afacerilor Interne susține că, în cazul în care organul de urmărire penală are dubii în privința veridicității concluziei date de experți, Codul de Procedură Penală permite numirea unei contraexpertize, pe care o efectuează alți experți, dar cu participarea specialistului care a făcut prima expertiză.

Chiar dacă legea permite contestarea anumitor concluzii ale expertizei, Ruslan Ojog consideră că ar trebui să existe și expertize de alternativă, mai ales că această posibilitate este prevăzută și de recomandările Consiliului Europei.

Natalia Porubin

Activitatea în domeniul expertizei judiciare este reglementată de Legea R. Moldova cu privire la expertiza judiciară nr.1086-XIV din 23.06.2000, de legislația de procedură, de alte acte normative, precum și de acordurile internaționale privind asistență juridică în materie civilă și penală la care R. Moldova este parte.

Discrepanțele existente între legislația națională și cea internațională pun în imposibilitate aplicarea în practică a celei din urmă.

Două cărți de siguranță pentru copiii care depun mărturii în judecată

Copiii care pot fi martori în judecată și adulții care sunt alături de ei în asemenea situații stresante au acum două cărți care îi pot ajuta: **„Sunt martor la judecată”** și **„Copilul meu va depune mărturii la judecată”**. Cărțile au fost editate de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (www.cnpac.org.md) pentru a fi utilizate în procesul de pregătire al copilului care participă la audieri în sistemul de justiție în calitate de martor/victimă. Cărțile vor ajunge la copii prin intermediul specialiștilor din sistemul de justiție, în a căror sarcină este pregătirea copilului de audiere.

Cele două cărți – una destinată copiilor și una adresată maturilor – sunt editate de în colaborare cu Fundația „Nobody’s Children” din Polonia. Profesioniștii care au contribuit la scrierea acestor cărți – psihologi, juriști, specialiști în domeniul protecției copilului împotriva abuzului și violenței – afirmă că broșurile oferă copiilor informații și sfaturi pentru ca aceștia „să se simtă mai siguri atunci când depun mărturii într-un proces de judecată”.

Cărțile **„Sunt martor la judecată”** și **„Copilul meu va depune mărturii la judecată”** sunt editate și distribuite de CNPAC în cadrul unei inițiative, realizată în parteneriat cu Ministerul Justiției și Procuratura Generală, cu sprijinul oferit de Fundația OAK, Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul unui program al Academiei pentru Dezvoltare Educațională (AED).

„Sunt martor la judecată” explică unui copil cine este martorul, de ce oamenii merg la judecătoria, cum arată judecătoria, cine și ce face în judecătoria, ce se întâmplă în sala de judecată sau care este rolul copilului ca martor.

Cealaltă carte, **„Copilul meu va depune mărturii la judecată”**, oferă adulților răspunsuri la mai multe întrebări esențiale: cum poți să-ți ajuți copilul, ce se întâmplă înainte de ședința de judecată, ce se întâmplă la proces sau dacă este obligatorie mărturia copilului la procesul judiciar.

TOTI COPII MERITA SA FIE
LIBERI, PUTERNICI
SI PROTEJATI

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC)

TOȚI COPIII MERITĂ SĂ FIE LIBERI, PUTERNICI ȘI PROTEJAȚI

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) este prima organizație neguvernamentală din Republica Moldova, creată pentru a preveni abuzul asupra copiilor.

CNPAC și-a lansat activitatea în ianuarie 1997 cu un program educativ pentru copii, părinți și profesori – Programul de prevenire a abuzului față de copii (PAC).

În 1999, CNPAC a lansat conceptul de asistență multidisciplinară a copilului victimă a violenței și abuzului. Astfel, la inițiativa organizației, în 2003, a fost creată Echipa Multidisciplinară și Interinstituțională de Experți, din care fac parte specialiști și persoane cu funcții de decizie, care sprijină și monitorizează soluționarea cazurilor de abuz asupra copiilor.

Câțiva ani mai târziu, în 2003, a întemeiat primul centru de asistență complexă a copiilor supuși violenței și altor forme de abuz – Centrul de Asistență Psihosocială a Copilului și Familiei AMICUL. Centrul funcționează în parteneriat cu Direcția protecție a drepturilor copilului din mun. Chișinău. Centrul asista anual circa 250 copii victime ale abuzului, neglijării și exploatării.

În 2000, CNPAC a lansat programul de instruire a specialiștilor, organizând traininguri pentru diferite categorii de specialiști: asistenți sociali, pedagogi, psihologi, medici, polițiști, judecători, procurori.

În 2002, CNPAC a lansat prima sa campanie socială de informare și sensibilizare. „Oare și animalele își bat puii?”. De atunci, organizația a desfășurat șase campanii de sensibilizare, printre care se numără campania „Copilul – martor cu nevoi speciale” (2008), adresată grupurilor profesionale – judecători, procurori, ofițeri de urmărire penală – privind nevoile speciale ale copiilor în timpul procedurilor legale.

CNPAC este prima organizație care asista organele de drept în organizarea audierilor copiilor victime sau martori într-un spațiu protector – Camera de audiere legală a Centrului AMICUL.

Din 2004, CNPAC face parte din Rețeaua pentru Prevenirea Abuzului față de Copii din Europa Centrală și de Est (www.canee.net).

Contacte:

Tel.: 75-88-06, 59-27-48

Fax: 74-83-78

E-mail: office@cnpac.org.md

Web: www.cnpac.org.md

